

Undervisning tillsammans med de yngsta förskolebarnen

Ebba Hildén

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats:
skolverket.se/publikationer

ISBN: 978-91-7559-325-8
Grafisk produktion: AB Typoform
Omslagsbild: Elke Welzbacher
Skolverket, Stockholm 2018

Undervisning tillsammans med de yngsta förskolebarnen

Ebba Hildén

**Denna publikation uttrycker inte nödvändigtvis Skolverkets
ställningstagande. Författare svarar självständigt för innehållet
och anges vid referens till publikationen.**

Förord

Sedan 2010 står det i skollagen att undervisning bedrivs i förskolan, men vad betyder det? Den här texten utgår från exempel om undervisning och de yngsta barnen i förskolan, det vill säga barn i åldrarna 0–3 år.

Skrivningarna i förskolans läroplan, skollagen och förarbeten till skollagen tydliggör att undervisningen i förskolan förutsätter att det finns förskollärare som har det pedagogiska ansvaret. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165) framgår att det är huvudmannens ansvar att se till att det finns förskollärare som ansvarar för undervisningen i sådan omfattning att de nationella målen kan uppfyllas. Det framgår också av förarbetena att det utöver förskollärare även kan arbeta annan personal i förskolan som kompletterar förskollärare i undervisningen. Det kan vara personal med annan utbildning och erfarenhet, till exempel barnskötare, som bidrar med sin kompetens till barnens omsorg, utveckling och lärande. Slutligen framgår det att ett utmärkande drag för förskolan är arbetslaget som samarbetsform för personalen. Alla i arbetslaget ska stimulera barnens utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg, oavsett om arbetslaget består av enbart förskollärare eller av både förskollärare och barnskötare.

Den här texten innehåller konkreta exempel och är tänkt att tjäna som underlag för diskussioner i arbetslaget om undervisning i förskolan. Texten vänder sig framför allt till er som arbetar tillsammans med de yngsta barnen, men kan även användas av er som arbetar tillsammans med de äldre barnen i förskolan.

Fil. lic. Ebba Hilldén vid Karlstads universitet har på uppdrag av Skolverket utarbetat ett underlag till texten. En intern arbetsgrupp vid Skolverket har skrivit reflektionsfrågor.

Innehåll

Att fylla definitionen av undervisning med innehåll	8
Undervisning i förskolan är både mål- och processtyrd	12
Förskollärarens roll	14
Barns delaktighet och inflytande	16
Undervisning tillsammans med de yngsta barnen	17
Referenser	18

Att fylla definitionen av undervisning med innehåll

Undervisning i förskolan kan innefatta många olika aspekter och kan göras på många olika sätt. Det är en utgångspunkt som genomsyrar den här texten. Undervisning handlar om kommunikation, dialog och samspel. Därför är undervisning i förskolan alltid något som genomförs *tillsammans med* barnen. Utgångspunkten för den här texten är att barnen måste vara delaktiga, ha inflytande och vara aktiva tillsammans med förskollärare och övriga i arbetslaget för att det ska bli undervisning.

Definitionen av begreppet undervisning i skollagen är följande:

sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden (1 kap. 3 § Skollagen)

Definitionen är bred och skriven för att kunna tillämpas i fler skolformer än bara förskolan. Det innebär att i förskolan måste begreppet undervisning fyllas med innehåll som rimmar med förskolans pedagogiska grundtankar och styrdokument. Med innehåll menas det som förskolläraren konkret gör när hon eller han leder undervisning: att fånga eller skapa ett intresse hos barnen, att möta barnen i deras utveckling och lärande och att rikta undervisningen mot målen i förskolans läroplan. För att möta barnen i deras lärande utgår förskolläraren från barnens tidigare erfarenheter och det som de redan kan. Kort och gott handlar undervisning om att förskollärare har ambitionen att barnen lär sig något, utifrån vad som anges i läroplanen.

Begreppet undervisning kan väcka många tankar och känslor. Kanske kan det vara så att själva begreppet undervisning leder tanken till att undervisning handlar om katederundervisning där läraren står framför en grupp med elever och föreläser. Om det finns en sådan föreställning om undervisning kan det vara svårt att se hur undervisning skulle kunna bedrivas i förskolan, eftersom förskolans pedagogik inte alls stämmer överens med det här sättet att se på lärande och kunskapsbyggande. Arbetar du dessutom tillsammans med de yngsta förskolebarnen så skiljer sig kanske verksamheten i ännu högre grad från föreställningen om katederundervisning.

Undervisning innefattar de aktiviteter, situationer eller tillfällen som leds av förskollärare och som har som syfte att barnen ska ges möjlighet att utvecklas och lära utifrån ett eller flera av målen i läroplanen. Hur det rent konkret kan gå till tillsammans med de yngsta förskolebarnen är det som den här texten handlar om.

Tanken med den här texten är att visa hur undervisning i förskolan kan bedrivas tillsammans med de yngsta förskolebarnen. Innehållet, alltså hur undervisning konkret genomförs i förskolor är något som förskolechefer, förskollärare och arbetslaget gärna kan diskutera tillsammans. Förskolechefen har ansvar för förskolans kvalitet. Förskolläraren ansvarar för att undervisningen bedrivs i enlighet med målen i läroplanen. I arbetslagets uppdrag ingår för var och en att främja barnens utveckling och lärande och delta i undervisningen.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- Vad har vi för tankar om undervisning i förskolan utifrån skollagens definition och förskolans läroplan?
- Vad betyder undervisning som målstyrd process i förskolan i relation till de yngsta barnen?
- Vilka exempel kan vi ge på vad undervisning i förskolan tillsammans med de yngsta barnen skulle kunna vara?

Leken

I utbildningen i förskolan är leken central. Leken ger både barn och personal möjlighet att tillsammans möta företeelser, miljö, material och inte minst varandra. Undervisning tillsammans med de yngsta förskolebarnen görs ofta genom lek. Det kan både handla om att under lekfulla former ta sig an nya aspekter av något eller befästa ett lärande, men det kan också handla om att genom leken utforska och undersöka, där de som är med i leken är de som sätter gränserna för vad som är möjligt. Leken uppstår ofta i stunden, på samma sätt som den är flexibel och anpassningsbar utifrån de som deltar i den.

De svenska förskoleforskarna Ingrid Pramling Samuelsson och Eva Johansson beskriver ett forskningsprojekt kring barns lek och lärande i boken *Lek och läroplan: Möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. De menar att barn inte skiljer på lek och lärande, utan att det är vi vuxna som sätter de etiketterna på det som barn gör. I leken ingår många olika aspekter av lärande och det finns en lång tradition inom förskolan att koppla ihop leken med barnens utveckling och lärande. I leken kan barnen lära sig koordination och kroppsuppfattning, de kan också utveckla sin kreativa förmåga och sin empati för andra. Leken kan också vara språkutvecklande och utveckla barnens kommunikativa förmåga och deras samspel med andra.

I barnens lek tillsammans med andra barn, men också i leken tillsammans med personal, kan många tillfällen och situationer uppstå som kan bli till undervisning genom att förskollärare fångar upp och vidareutvecklar det som barnen riktar sitt intresse mot.

Leken skapar möjlighet för barnen att reflektera. Reflektera, det gör de yngsta förskolebarnen oftast genom kroppen och genom att göra. För att de ska kunna göra det är det viktigt att det material som används i undervisningen är tillgängligt för barnen. Till exempel så kanske förskolläraren har ett planerat undervisningstillfälle där hon eller han försöker skapa ett intresse kring fysikaliska fenomen; vatten och olika temperaturer. Barnen får uppleva vatten med olika temperaturer som finns i olika behållare. Förskolläraren och barnen känner tillsammans i vattnet men också utanpå behållarna, uppmärksammar skillnaderna i temperatur och att vattnet som är rumstempererat känns varmt eller kallt beroende på om man innan har doppat handen i det kalla vattnet eller i det varma. Om behållarna sedan står framme så kan barnen visa personalen när de vill ha tillgång till vattnet så att de på egen hand kan fortsätta att leka med vattnet, pröva vattnets egenskaper samt olika aspekter av temperatur.

I undervisningen upptäcker, utforskar och undersöker barn och personal tillsammans. De yngsta förskolebarnen upptäcker och tar sig an världen genom alla sinnen. Tänk därför på att försöka få med så många sinnen som möjligt i undervisningen. Ge barnen möjlighet att få känna, höra, smaka, lukta och titta. Ju fler sinnen som stimuleras desto bättre, både med tanke på att barn är individer och lär på olika sätt, men också för att vi inte ska begränsa barnen i deras lärande utan snarare öppna upp för mångfald och variation.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- Hur ser vi i vår barngrupp på undervisning i relation till lek? Kan det vara det samma? Om inte, vad skiljer/när skiljer det sig?
- Vilka möjligheter skapar vi för barn att leka?
- Vilka möjligheter skapar vi för barn och personal att upptäcka, utforska och undersöka tillsammans?

Kommunikation, dialog och samspel

Undervisning i förskolan bygger på kommunikation, dialog och samspel tillsammans med barnen. De yngsta förskolebarnen kommunicerar i huvudsak icke-verbalt, vilket betyder att de kommunicerar med hjälp av sitt kroppsspråk och inte i så hög grad med ord. För att kunna undervisa tillsammans med de yngsta barnen behöver förskollärare ha kunskap om hur de yngsta barnen kommunicerar, samt själv medvetet använda talet för att benämna, beskriva och utvidga barnens värld.

För inte så många år sedan fanns en föreställning om att de yngsta förskolebarnen inte hade särskilt stort utbyte av varandra, att de i huvudsak ägnade sig åt ensamlek och att de inte kunde kommunicera särskilt väl. Nu vet vi att förskolebarn så unga som ettåringar i allra högsta grad är sociala och kommunikativa. Gunvor Løkken är en norsk förskoleforskare som i sin doktorsavhandling *Toddler peer culture: the social style of one and two year old body-subjects in everyday interaction* bland annat har studerat hur de yngsta möter varandra i hallen på morgonen. Troligtvis kan alla som arbetar tillsammans med de yngsta känna igen sig i beskrivningarna av hur barnen kommer och möter nya barn i hallen, kanske stryker lite på barnets kind med ett vänligt leende på läpparna. Barnen som redan är på förskolan välkomnar de barn som kommer och får barnen som precis kommit att känna sig sedda. I de här hälsningssituationerna blir den icke-verbala kommunikationen betydelsefull; hur barnen använder sitt kroppsspråk. Genom att titta på någon, söka ögonkontakt och ställa sig med kroppen vänd mot den andre så visar barnen att de är öppna för en kontakt och en kommunikation. Leendet bekräftar att de är vänligt inställda.

En annan beskrivning som är hämtad från den svenska förskoleforskaren Ingrid Engdahls doktorsavhandling *Toddlers as social actors in the Swedish preschool*, visar hur ett barn hämtar ett annat barns skor för att visa att barnet vill att det andra barnet ska följa med ut. Här blev skorna det centrala ting som för dem båda representerade utelek. Ett tredje sätt för barnen att kommunicera utan ord kan vara att visa hur de leker en viss lek samtidigt som de visar att den är rolig genom att skratta och le. Det såg förskoleforskaren Ebba Hildén som i sin

licentiatuppsats *Kommunikation mellan de yngsta förskolebarnen i fri lek: meningskapande genom den levda kroppen* lyfter fram att barnen kan visa för andra barn att de redan vet hur man leker en viss lek och på så sätt kan få vara med och leka.

Något som Gunvor Løkken, Ingrid Engdahl och Ebba Hildén har konstaterat är att kommunikation med de yngsta barnen i väldigt hög grad handlar om att upprepa det någon annan sagt eller gjort. Tidigare forskning betonade att barnen bara efterapade varandra, men nyare forskning visar istället att upprepning har en viktig funktion i barnens kommunikation. När barnen upprepar kan de åstadkomma en rad olika saker: de kan visa att de har sett och hört det den andre har sagt eller gjort, de kan visa att de har uppmärksammat den andre, de kan visa att de vill skapa en gemenskap, att de vill ha en samhörighet, de kan ställa frågan om de har uppfattat något rätt och de kan befästa en redan överenskommen gemenskap.

Arbetslag som arbetar tillsammans med de yngsta barnen måste vara inklämmande och sensibla för barnens alla olika uttryck. Ofta tolkar personal instinktivt rätt om de har lärt känna barnen och deras individuella sätt att uttrycka sig på. Det här handlar om grundläggande mänsklig kommunikation och förståelse för andra. Men här kan dock ett varningens finger höjas, eftersom det finns en risk att den icke-verbala kommunikationen blir ignorerad. Om det är alltför stressigt i verksamheten och för många olika moment som ska genomföras, kan det innebära att de yngsta barnens kommunikation går personalen förbi. De yngsta förskolebarnens kommunikation behöver tid och utrymme för att komma till sin rätt och här har var och en i arbetslaget ett viktigt uppdrag.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- När upplever vi att kommunikationen med de yngsta barnen fungerar som bäst?
- Hur gör vi för att skapa goda förutsättningar för de yngsta barnens kommunikation?
- Hur fångar vi upp den icke-verbala kommunikationen? Vad kan vara svårt att fånga? Vad skulle vi kunna göra annorlunda?

Undervisning i förskolan är både mål- och processtyrd

I undervisningen kan förskolläraren antingen fokusera på processen eller på produkten som kommer ut av processen. Ett exempel är en aktivitet där barnen får utforska vattenfärg. Barnen har tillgång till olika material att måla på. De har tillgång till olika penslar och även andra målarredskap som de kan doppa i färgen. Barnen har även tillgång till olika vattenfärger och vatten. Om fokus i den här aktiviteten är processen så är det görandet inom ramen för aktiviteten som är det betydelsefulla: att barnen får utforska och prova sig fram. Visst är det bra om barnen får till en produkt i form av en målning, men det är inte det viktigaste. Om det är processen som fokuseras så innebär undervisningen att förskolläraren är följsam utifrån vad barnen riktar sitt intresse mot i aktiviteten. Det kanske inte alls är det som planerats; exempelvis att barnen utforskar olika färger, utan något helt annat; kanske att papper går sönder när man håller vatten på det.

Undervisning definieras som en målstyrd process och om orden målstyrd och process delas så skulle de kunna ses som varandras motsatser, eftersom ”målstyrd” signalerar att det är resultatet eller effekten av något som är det viktiga. Men i undervisning är både målstyrningen och processen viktiga och hur dessa två kombineras kommer vi till nu.

Målstyrning

Undervisning är målstyrda processer som kan bedrivas på många olika sätt. Det kan handla om aktiviteter som är planerade och där förskollärare riktar barnens intresse mot något, men också aktiviteter som uppstår i stunden, utifrån det barnen riktar sitt intresse mot. Det kan också handla om en lärmiljö som är planerad och uppdukad utifrån specifika mål och där personal och barn utforskar tillsammans.

Att processen är målstyrd betyder att det finns mål att styra mot. Det innebär att förskollärare och övriga i arbetslaget måste ha kunskap om läroplanen i sin helhet. Det innebär också att arbetslaget kontinuerligt reflekterar över och diskuterar läroplanens formuleringar och mål, både för att hålla förståelsen och kunskapen levande men även för att åstadkomma en samsyn.

Målstyrningen innefattar en specifik riktning och är något som kommer att påverka hur förskollärare och övriga i arbetslaget agerar tillsammans med barnen, vad förskolläraren skapar ett intresse kring och hur hon eller han dukar upp lärmiljön. När sedan utbildningen följs upp och utvärderas ligger fokus på om, och på vilka sätt som förskolan skapat möjligheter för barnen att utvecklas och lära utifrån läroplanens mål. På så sätt blir det utbildningen som utvärderas, inte barnen.

I förskolans läroplan finns många olika mål framskrivna. Tanken är inte att barnen ska möta alla målen i läroplanen varje dag, men det kan vara bra att då och då stämma av om det är något av målen som arbetslaget arbetar lite mindre med. Under sin tid i förskolan ska alla barn ha fått möjlighet att utvecklas och lära kring alla mål. Det är alltid förskollärares ansvar att undervisningen ger barnen förutsättningar att utvecklas och lära utifrån alla mål som anges i läroplanen.

Undervisning som process

I förskolan finns en lång tradition av att arbeta processinriktat. Att arbeta processinriktat öppnar upp för möjligheten att jobba tematiskt eller projektinriktat och fläta samman många olika ämnesområden till en helhet. Det öppnar också upp för en flexibilitet rent tidsmässigt och hela dagen kan användas för undervisning. Det är viktigt eftersom barn har olika vistelsetider och undervisning kan inte bara pågå mellan klockan 10 och 11. Undervisningsprocesser har inte alltid någon tydlig början och slut, utan flyter lätt in i nya processer med nya ämnesområden. Barnen kan också återkomma till en tidigare undervisningssituation och bygga vidare utifrån den.

För att kunna följa en process är ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete ett viktigt verktyg. Genom kontinuerliga reflektioner i arbetslaget kan det systematiska kvalitetsarbetet bli en motor i undervisningen. Att arbetslaget gemensamt diskuterar läroplanens mål blir en grundläggande förutsättning för att undervisningen tillsammans med barnen blir målstyrd.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- Hur arbetar vi med undervisning på vår förskola?
- När och hur pågår undervisning i vår barngrupp?
- Hur gör vi i arbetslaget när vi reflekterar över undervisningen? Vad reflekterar vi över?

Förskollärarens roll

I undervisning har förskolläraren ett ansvar för att skapa ett intresse hos barnen och göra dem delaktiga, likaväl som hon eller han har ett ansvar för att uppmärksamma barnens egna intressen och utgå från dessa i undervisningen. Att stimulera och utmana barnen handlar ofta om att ställa intresseväckande och öppna frågor till barnen, men det kan också handla om en spännande och lockande lärmiljö. Eftersom de yngsta förskolebarnen inte alltid kommunicerar med ord betyder det att de kommer att svara med kroppen. Det betyder också att det har stor betydelse hur personalen själv använder sina kroppar, med rörelser och mimik. Exempelvis kan det handla om att tillsammans utforska ljud. Hur låter det när handen bankar i golvet? Låter det annorlunda om handen dras mot golvet eller om foten får stampa? Här utmanar förskolläraren barnen genom att tillföra nya sätt att göra ljud, att prova tillsammans med barnen och uppmana dem att prova nytt och annorlunda om de vill. Det kan också vara bra att vara medveten om att upprepande är ett sätt att skapa en dialog. Upprepa det som barnen gör och se vad som händer!

På samma sätt som förskolläraren kan skapa möjligheter för barnens inflytande så kan hon eller han också skapa hinder. Ibland kan det handla om föreställningar och förväntningar på barn. Dessa föreställningar påverkar sedan hur förskolläraren agerar tillsammans med barnen. Förskoleforskaren Christian Eidevald skriver exempelvis i sin doktorsavhandling *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek* att förskollärare har olika förväntningar på pojkar och flickor. Detta riskerar att påverka barnen att tro att det bara finns ett sätt att vara flicka och ett sätt att vara pojke. Ett sätt att synliggöra egna föreställningar om barn är att i arbetslaget regelbundet reflektera över barnsyn och kunskapssyn.

Omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet i förskolans verksamhet. Undervisningen tillsammans med de yngsta förskolebarnen förknippas traditionellt med omsorg och att de är den grupp av barn som behöver mest omvårdnad vid exempelvis påklädning, blöjbyte och torkande av näsor. Men omsorg innefattar även omtanke om och förståelse för den andre. Det innebär att alla barn i förskolan behöver omsorg. Förskolans läroplan är också skriven utifrån ett relationellt synsätt på lärande där omsorg är en viktig förutsättning för utveckling och lärande. Ibland finns kanske tanken att barn först behöver känna sig trygga i barngruppen innan de kan utvecklas och lära. På en avdelning med de yngsta barnen är det ofta mycket inskolningar och dessa inträffar många gånger året runt. Det finns därför en fara med att tänka att barngruppen behöver vara trygg innan det kan bedrivas undervisning kring andra mål än de som innefattar normer och värden. Inskolningssituationer kan mycket väl innefatta undervisning enligt läroplanen, men om undervisningen exempelvis enbart fokuserar på att barnen lär sig att fungera tillsammans i grupp så finns risken att många av de andra mål som förskolan också ska arbeta med utelämnas. Om utgångspunkten istället är att omsorg, utveckling och lärande är något som kan ske sammanbundet så närmar sig förskolläraren och arbetslaget en helhet i verksamheten.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- På vilka sätt bildar undervisning och omsorg en helhet i vår barngrupp?
- Vilka exempel kan vi ge på hur förskollärares ansvar i undervisningen kommer till uttryck på vår förskola?

Barns delaktighet och inflytande

Det behöver alltid finnas en följsamhet inför vad barnen riktar sitt intresse mot i en aktivitet eller en redan uppdukad lärmiljö. Till exempel har kanske en lärmiljö iscensatts där det finns sand i ett kar tillsammans med flera behållare av olika material. Vad i denna miljö är det som fångar barnens intresse: Är det hållandet i och ur behållarna? Eller är det ljudet av sanden mot olika material? Eller är det känslan av att ta i sanden med händerna? Utifrån barnens intresse går förskolläraren sedan vidare i undervisningen genom att utmana barnen ännu mer.

De yngsta barnen brukar visa ganska tydligt när det är något som inte intresserar dem, de går helt enkelt därifrån eller visar sitt motstånd på annat sätt. Alla barn deltar och lär på olika sätt, exempelvis kan någon vara aktiv och visa det med både tal och handling, medan någon annan sitter bredvid och observerar. En tredje kanske verkar pyssla med något helt annat och verkar rikta sitt intresse mot något annat än undervisningen. Trots att barnet håller på med tusen andra saker, kanske barnet ändå på sitt sätt är med i undervisningen och har tagit till sig det som undervisningen har handlat om. Här handlar det om att förskollärare och övriga i arbetslaget ska känna barnen och genom det kunna avgöra när barnen visar att de är intresserade eller inte.

Precis som att upprepandet är en central del i de yngsta barnens kommunikation är upprepandet och igenkännandet även en stor källa till glädje hos barnen. Tillsammans med de yngsta barnen behöver personalen inte vara rädd för att göra en aktivitet för många gånger och att barnen ska tappa sitt intresse på grund av det. Oftast är det när Lilla snigel sjungs för 115:e gången som barnen tycker att det är som allra roligast. De yngsta barnen visar tydligt när något inte längre fångar deras intresse.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- På vilka sätt kommer de yngsta barnens delaktighet och inflytande till uttryck i undervisningen på vår förskola?
- På vilka sätt fångar vi barnens intressen? Hur skapar vi intresse hos barnen?
- Hur skapar vi lärmiljöer för de yngsta barnen?

Undervisning tillsammans med de yngsta barnen

Undervisning tillsammans med de yngsta förskolebarnen kan beskrivas som något som syftar till att expandera barnens utveckling och lärande genom dialog. Det betyder att syftet med undervisning, vad det ska leda till, är utveckling och lärande hos barnen. Bara för att undervisning bedrivs betyder inte det automatiskt att barnen lär sig, men det betyder att det finns en ambition att barnen ska ges möjlighet att lära sig något specifikt.

Avslutningsvis kan undervisning i förskolan sammanfattas som att förskollärare leder undervisningen genom att möta barnen i deras utveckling och lärande, att ett intresse hos barnen fångas eller skapas och att undervisningen riktas mot läroplanens mål. I arbetslaget finns också personal med annan utbildning eller erfarenhet, som kompletterar förskolläraren i undervisningen genom att bidra med sin kompetens till barnens omsorg, utveckling och lärande.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- Vad har texten väckt för tankar?
- Hur skulle vi vilja utveckla undervisningen med de yngsta barnen?

Referenser

Eidevald, C. (2009). *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss. Jönköping.

Engdahl, I. (2011). *Toddlers as social actors in the Swedish preschool*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Hildén, E. (2014). *Kommunikation mellan de yngsta förskolebarnen i fri lek: meningsskapande genom den levda kroppen*. Licentiatavhandling Karlstad: Karlstads universitet.

Løkken, G. (2000). *Toddler peer culture: the social style of one and two year old body-subjects in everyday interaction*. Avhandling (dr. polit.) Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Sedan 2010 står det i skollagen att undervisning bedrivs i förskolan, men vad betyder det? Den här texten innehåller konkreta exempel och är tänkt att tjäna som underlag för diskussioner om undervisning och de yngsta barnen i förskolan. Texten kan även användas av er som arbetar tillsammans med de äldre förskolebarnen.

Denna publikation uttrycker inte nödvändigtvis Skolverkets ställningstagande. Författare svarar självständigt för innehållet och anges vid referens till publikationen.

Skolverket

www.skolverket.se